

Vážený pán premiér, vážení členovia vlády,

Slovensko v súčasnosti stojí pred výzvou obnovy ekonomiky, ktorá je zároveň historickou príležitosťou spraviť našu krajinu a spoločnosť zdravšou a odolnejšiou. Sledujeme Vaše kroky a oceňujeme, že sa viacerí členovia vlády prihlásili k princípom zelenej obnovy na základe Európskej zelenej dohody.

Na podporu tohto úsilia Vám zasielame námety riešení, ktoré sa týkajú obnovy budov, udržateľného hospodárenia s vodou, energetiky a pôdohospodárstva.

Sme skupina klimaticky orientovaných organizácií a odborníkov, dlhodobo sa venujeme presadzovaniu riešení, ktoré sú udržateľné ekologicky aj ekonomicky. Časť týchto riešení Vám predstavujeme v prílohe tohto listu. Ukazujú, ako a kam nasmerovať podporu, aby priniesla rozvoj vidieka a regiónov, nové pracovné miesta a súčasne zdravšiu krajinu aj jej obyvateľov.

Cesta k udržateľnému Slovensku vedie zavádzaním ekologických inovácií na jednej strane a k návratu k osvedčeným praktikám z minulosti, ktoré vychádzajú zo "sedliackeho rozumu" a hlbokého pochopenia prírodných procesov. Je nevyhnutné sa na takúto cestu vydať teraz, aby sme predišli rozsiahlejším krízam ako tá, ktorej aktuálne čelíme.

Sme pripravení na diskusiu s Vami o týchto a ďalších riešeniach.

CEEV Živica, Petra Ježeková, jezekova@zivica.sk

Cyklokoalícia, Dan Kollár, dan.kollar@gmail.com

Extinction Rebellion Slovensko, Karolína Gelatičová, xrslovakia@gmail.com

Fridays For Future Slovensko, Jakub Hrbáň, j.hrban@gmail.com

Greenpeace Slovensko, Katarína Juríková, katarina.jurikova@greenpeace.org

Nestrácajme čas, Oto Hudec, oto.hudec@gmail.com

Platforma Budovy pre budúcnosť, Katarína Nikodemová, nikodemova@bpb.sk

Priatel'ia Zeme-CEPA, Juraj Melichár, melichar@priateliazeme.sk

Slovenská klimatická iniciatíva, Liliana Rástocká, rastocka@klimatickainiciativa.sk

Slovenská Ochrana Spotrebiteľov, Petra Čakovská, petra.cakovska@sospotrebitelev.sk

Združenie Slatinka, Martina Paulíková, paulikova@changenet.sk

Znepokojené Matky, Lucia Szabová, luia.szabova@gmail.com

6. Udržateľná mobilita

Doprava je dôležitou súčasťou hospodárstva a života ľudí, problémom sú však narastajúce emisie, ktoré poškodzujú zdravie ľudí a zhoršujú klímu.

Doprava je jedným z hlavných zdrojov znečistenia ovzdušia, ktoré len na Slovensku má na svedomí 5400 predčasných úmrtí ročne. Zlá kvalita ovzdušia nás podľa OECD v roku 2015 stála 9,279 mld. EUR¹, čo predstavovalo takmer 6,5 % HDP krajiny. Významný je aj podiel dopravy na hluku. Približne 20 % Slovákov je vystavených nadmernému hluku, Bratislava je jedno z najhlučnejších miest v Európe² a Európska komisia nedávno zažalovala Slovensko pre nedodržovanie súvisiacich záväzkov súvisiacich s hlukom.³

Rastom objemu dopravy rastie aj jej podiel na emisiách skleníkových plynov. Emisie CO₂ z dopravy boli v roku 2017 o 55 % vyššie v porovnaní s rokom 1995⁴. Súčasný trend, ktorý je spôsobený najmä nárastom individuálnej osobnej dopravy, nie je zlučiteľný s klimatickými záväzkami vyplývajúcimi z Parížskej dohody. Dlhodobý cieľ do roku 2050 vyžaduje zníženie o viac ako dve tretiny emisií v porovnaní s úrovňami v roku 2017⁵.

Napriek tomu investície naplánované na rozvoj dopravy na Slovensku vyzerajú takto:

- 78 % (50.7 miliónov EUR) individuálna osobná cestná doprava
- 7 % (4.1 mil. EUR) železničná doprava
- 2 % (1.3 mil. EUR) verejná cestná doprava⁶

Takto nastavená štruktúra verejných investícií nie je v súlade s cieľmi dekarbonizácie, s cieľmi v oblasti kvality ovzdušia, ani s cieľmi zlepšovania kvality života v mestách. Dopravná politika musí zvýšiť efektívnosť systém mobility a podporiť zmenu dopravných návykov smerom k udržateľným formám dopravy.

Za tým účelom a k plneniu záväzkov⁷ navrhujeme nasledujúce projekty a opatrenia⁸:

- ▶ Zoznam kľúčových dopravných projektov pre programové obdobie 2021 – 2027: aktualizovať analýzy prínosov a nákladov dopravných projektov a navrhnúť kľúčové projekty vo verejnom záujme, pričom verejná doprava a osobitne železničná doprava budú prioritou v systéme⁹. Tieto analýzy musia byť založené na princípe hodnoty za peniaze, kde budú zahrnuté skutočné náklady spojené so zdravotnou starostlivosťou, dopady na životné prostredie a klímu.
- ▶ Medzirezortná pracovná skupina pre udržateľnú mobilitu: spolupráca naprieč sektormi, riadená Sekciou udržateľnej mobility, rezort dopravy a výstavby, je nevyhnutná na reálne a dostatočné zvýšenie verejnej hromadnej dopravy a individuálnej nemotorovej dopravy.
- ▶ Podpora fungovania Sekcie udržateľnej mobility pri MDV SR, vrátane pracovnej skupiny pre cyklo dopravu a cykloturistiku: vybavenie sekcie potrebnými odbornými kapacitami pre navrhovanie systémových zmien smerom k harmonizácii verejnej osobnej dopravy.

Verejná doprava

- ▶ Zmluvy o dopravných službách vo verejnom záujme: určiť želaný rozsah verejnej osobnej dopravy na jednotlivých trasách a zostavenie objednávok
- ▶ Železničná doprava osobná: Posilniť železnice ako primárny dopravný prvok v systéme dopravy vo verejnom záujme tak, aby sa postupne zmenila na nosnú časť dopravného systému verejnej osobnej dopravy.
- ▶ Systémy integrovanej dopravy
  - ▶ podporiť mestá a obce na zabezpečenie koordinácie osobnej vlakovej, prímestskej autobusovej a mestskej hromadnej dopravy aj cez inteligentné riešenia typu smart city

1 Znečistené ovzdušie nás na Slovensku stojí takmer 10 mld. EUR ročne <https://www.cepta.sk/index.php/en/air-quality/123-informacie-o-teme-a-kontakty/655-zne-cistene-ovzdusie-nas-na-slovensku-stoji-takmer-10-mld-eur-rocne>

2 Environmental noise in Europe — 2020 <https://www.eea.europa.eu/publications/environmental-noise-in-europe>

3 Brusel žaluje Slovensko za nedodržovanie ustanovení o hluku <https://domov.sme.sk/c/22439183/brusel-zaluje-slovensko-za-nedodrzivanie-ustanoveni-o-hluku.html>

4 Štatistika Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky https://www.mindop.sk/files/statistika_vud/ziv_prostredie.htm

5 Správa Európskej environmentálnej agentúry z roku 2018 (aktualizované v roku 2020)

6 Návrh integrovaného národného energetického a klimatického plánu na roky 2021 - 2030. Vlastný materiál tu: <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/IjkP-MQAc.pdf> s. 272

7 Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 -2024 <https://www.teraz.sk/download/135/programove-vyhlasenie-vlady.pdf>

8 Časť návrhov nižšie vychádza zo záväzkov vyplývajúcich vláde z jej Programového vyhlásenia na roky 2020 - 2024. Ich konkretizácia bude významným príspevkom pre boj s klimatickou zmenou a zároveň pomôže zdravo reštartovať ekonomiku.

9 Revízia Strategického plánu rozvoja dopravy SR do roku 2030 a Investičného plánu prioritných projektov jednotlivých oblastí dopravy

- ▶ previazať verejnú dopravu so sieťou záchytných parkovísk
- ▶ stanoviť pravidlá a štandardy verejnej dopravy, zohľadňujúc spoločenskú pridanú hodnotu a finančnú udržateľnosť.
- ▶ Mestské dopravné podniky: finančná pomoc pre mestské dopravné podniky za účelom krytia výpadkov spojených s koronakrízou a prípadne aj výpadkom príjmov z dôvodu nových skupín osôb v bezplatnej preprave.

Cyklodoprava

- ▶ Vytvoriť systém finančne udržateľného rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky tak, aby cyklistická doprava bola relevantnou súčasťou celkovej delby prepravnej práce v mestskej a prímestskej doprave.
  - ▶ Ekologická mobilita školská a inštitucionálna: info-kampane a drobné infraštruktúrne opatrenia pomôžu k zmene spôsobu dochádzania do škôl či zamestnania
  - ▶ Nákladné bicykle ako zelená logistika: Finančné dotácie na podporu ekologických foriem logistiky – osobitne v centrách miest pre systém zásobovania a doručovania zásielok pomocou nákladných (elektrických) bicyklov
- ▶ Štátny finančný mechanizmus podpory cyklodopravy: nastaviť financovanie s jasnými a dlhodobo platnými pravidlami podpory novej cyklistickej infraštruktúry tak, aby mestá a obce mohli zabezpečiť projektovú prípravu a plánovanie.

Osobná automobilová doprava a elektromobilita

- ▶ Elektromobilita: podporovať rozvoj elektromobility prostredníctvom budovania siete nabíjacích staníc a zavedenia daňových a nákupných stimulov.
- ▶ Informácie pre spotrebiteľov: zaviesť poskytovanie lepších informácií o environmentálnych vlastnostiach ich automobilov prostredníctvom reformy smernice o označovaní automobilov.

PRÍNOSY

- ▶▶ Zníženie podielu osobnej automobilovej dopravy má vplyv na zdravie a kvalitu života obyvateľstva¹⁰. Znižujú sa aj náklady spojené so zdravotnou starostlivosťou pri početných ochoreniach spôsobených zlou kvalitou ovzdušia a nadmerným hlukom. Zlepšenie podmienok pre cyklodopravu a rozšírenie cyklo-mobility má pozitívne dopady na zdravie, čo môže štátu ušetriť miliardy EUR ročne¹¹.
- ▶▶ Podpora prímestskej a regionálnej verejnej dopravy, ako i podpora nemotorovej dopravy v mestách má výrazný sociálny aspekt. Zlepšenie dostupnosti dopravy a dopravnej infraštruktúry je obzvlášť dôležité pre zraniteľné a ekonomicky slabšie skupiny obyvateľstva.
- ▶▶ Regionálna integrovaná doprava a rozvoj cyklistických trás pomôžu rozvíjať aj menej prosperujúce regióny cez udržateľný cestovný ruch a sektor služieb.
- ▶▶ Zníženie podielu osobnej automobilovej dopravy vedie k zlepšeniu kvality verejného priestoru v mestách. Napríklad Bratislava patrí s podielom 500 automobilov na 1000 obyvateľov medzi mestá s najväčším stupňom automobilizácie v Európe¹².

¹⁰ Podľa výskumov dokáže pravidelná jazda na bicykli znížiť riziko úmrtia v dôsledku kardiovaskulárneho ochorenia o 52 %, riziko kardiovaskulárnej príhody o 46 % či riziko výskytu rakoviny o 45 %. Association between active commuting and incident cardiovascular disease, cancer, and mortality, BMJ 2017;357:j1456. <https://doi.org/10.1136/bmj.j1456>

¹¹ Znečistené ovzdušie nás na Slovensku stojí takmer 10 mld. EUR ročne <https://www.cepta.sk/index.php/en/air-quality/123-informacie-o-teme-a-kontakty/655-znečistene-ovzdušie-nas-na-slovensku-stoji-takmer-10-mld-eur-ročne>

¹² Plán Bratislava. Dostupné mesto. Výstup pracovnej skupiny Mobilita v rámci Odbornej platformy pre Bratislavu <https://docs.google.com/document/d/1-8cM-v6HtLd4lZVneNGP3mRT3WEu2a5a4z6QUTxuowas/edit>

